

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Kotoutumiskoulutukseen pääsyä joutuu odottamaan kohtuuttoman pitkän ajan; koulutusten uudistaminen on siitä syystä lähtökohtaisesti tarpeellista, mutta uudistus tulisi toteuttaa siten, että koulutukseen pääsy nopeutuisi. 6 kuukauden odotusaika on kielenoppimisen herkkyyssvaiheessa liian pitkä aika. Vapaan sivistystyön koulutusten mahdollista hyödyntämistä ei pitäisi jättää työvoimaviranomaisen päätettäväksi; ne osaltaan paikkaavat vajetta koulutuksissa ja kykenevät tarvittaessa räätälöimään koulutusta ketterästi. Myös työllistyneillä kotoutujilla tulee olla mahdollisuus opiskella suomen kieltä. Käytännössä nykyinen koulutusjärjestelmä ajaa kotoutujan tilanteeseen, jossa on valittava työskenteleekö, vai opiskelee kieltä.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Laskennallisten korvausten tason laskulla, samoin kuin vastaanottoon varautumisen kustannusten korvattavuuden poistamisella on vaikutusta kuntien halukkuuteen vastaanottaa kansainvälistä suojelua saavia. Lisäksi se heikentää pakolaisille tarjottavia palveluita, mikä heikentää haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden asemaa entisestään. Kotoutumiskoulutusten rahoitusjärjestelmän yksinkertaistaminen on sinänsä toivottavaa ja vähentää hallinnollista työtä, kunhan rahoituksen todellinen taso ei laske.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Vaikka kielen oppiminen, uuteen yhteiskuntaan perehtyminen ja työllistyminen ovat lähtökohtaisesti olennaisia tavoitteita, on hyvä muistaa, ettei palvelujärjestelmämme tällä hetkellä mahdollista kaikille tosiasiallisia mahdollisuuksia oppia riittävästi kieltä, tai työllistyä. Heikot oppijat tarvitsevat opintoihin ja työelämään siirtymiseen nykyistä vahvempaa ja ketterämpää ohjausta ja tukea, että heidän osaamistaan on mahdollista hyödyntää työmarkkinoillamme. Lisäksi maahanmuuttaneet kohtaavat syrjintää työmarkkinoilla. Työllistymisen mahdollisuuksien parantamiseen tulisi satsata yksilön rankaisemisen sijasta. Esitys keskittyy työikäisiin ja -kykyisiin aikuisiin, eikä huomioi perhenäkökulmaa riittävästi.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Alkuvaiheen kotoutuja tarvitsee kontaktia kotoutumistyöntekijään palvelutarpeensa tunnistamiseksi ja oikeisiin palveluihin ohjautumiseksi. Työmäärä kunnassa ei tosiasiasa vähene, vaikka palvelutarpeen arvio- ja kotoutumissuunnitelmasääntelyä muutettaisiin. Poistamalla nämä laista vedoten kunnan työmäärän vähentämiseen saattaa antaa harhaanjohtavaa käsitystä päättäjille ja aiheuttaa riskin, että valtionrahoituksen säästöjen myötä alkuvaiheen kotoutumispalveluiden saanti kunnissa heikkenee. Esitys ei riittävällä tasolla avaa ja erittelee vastuunjakoja työvoimaviranomaisen tehtävien ja kuntien alkuvaiheen ohjaus- ja neuvontapalveluiden välillä.

Muut huomiot

1.1.2025 voimaan tulleeseen lakiuudistukseen liittyen kunnissa tehtiin paljon työtä. Uuden lain muuttaminen tekee jossain määrin tyhjäksi ponnistelut erityisesti pienissä kunnissa kotoutumisen palveluiden kehittämiseksi. Osaltaan tämä sekä kotoutumiseen kohdennettavat säästöt viestivät kuntien johdolle, että kotoutumiseen ei ole tarpeellista satsata, vaikka väestönkehityssennusteet kertovat muuta. Välinpitämättömyys kotoutumisen palveluiden kehittämisessä kiihdyttää polarisaatiota yhteiskunnassa ja aiheuttaa kotoutujien väliinputoamista, mikä muodostaa turvallisuushkia. Osallisuutta ei voi luoda ulkopuolisuuden kokemuksella.

Lumi Karjalainen
Nokian kaupungin kotoutujien palvelut